

A JELEN ÉS JÖVŐ A DEMOGRÁFIA SZEMSZÖGÉBŐL

Mi lesz veled, emberke?

Fallada csak egy volt azok hosszú sorából, akik évezredek óta ismételtetik a kérdést. Az életükért rettegők jajszava volt a kérdés Jerikóban, a Knosszosz palotáját pusztulni látó Krétán, Pompejiben vagy a bombazáporban fuldokló Coventryben, Varsóban, Drezdában, Hirosimában. Kifejezője volt mindazok töprengéseinek, akik Babilontól kezdve törvényekkel próbáltak irányt jelezni a közösség életének. Felismerni a kérdésben az atomfizikus aggodalmát, az energiahordozókat kutató geológus sietségét, a genetikus igyekezetét és felelősségtudatát, óriásvárosok tervrajzai fölé hajló építők titkolt vagy kimondott tanácsstalanságát, nevelők, közigazdászok gondjait, államférfiak tettere hívó sürgetését.

S felhangzik a kérdés minden két másodpercben háromszor: amikor bolygónkon újszülött gyermekét veszi karjába egy asszony, szavában, tekintetében ott sűrűsödik mindaz a gond, féltés, cselekvőkészség és reménykedés, amit a többi kérdező külön-külön fogalmazott meg.

Mert ez a mindenkori ember nagy kérdéseinek egyike.

A Föld lakossága a XX. század elejétől máig megkétszereződött, és a század végére vonatkozó előrejelzések 6—7,5 milliárról szólnak. Új arányokat öltött hát a régi kérdés, fontossága tekintetében pedig nagyobb, mint bármikor. Ott áll a jelenkor első sürgősségi listáján, továbbra is kettős előjellel. Miközben egész földrészeken újabb és újabb százmilliók munkahelyéről és ellátásáról kell gondoskodni, másutt — például egyes európai országokban — a megcsappant természetes szaporulat zavarja a népesség egészséges egyensúlyát.

Megoldást keres a világ. A FAO távlati programot dolgozott ki a harmadik világ gyorsan növekvő lakosságának élelmiszerellátására, Franciaországban ellenben közigazdászok, demográfusok örömmel jelentik, hogy a természetes szaporulat hosszú idő múltán ismét emelkedik, lassan pótlódik az a hiány, amelynek növekedését látva a borúlátó szakemberek már a „nemzethalál“ rémét vázolták fel.

Van megoldás mindkét irányban. Igazolja ezt egyfelől Norman Borlaug Nobel-díja a magas hozamú búzafajták nemesítéséért, néhány inséges ázsiai ország egyensúlyozódó gabonamérlege, másfelől pedig a francia vagy a magyar példa. Történelmi tapasztalat bizonyítja, hogy az emberiség képes a haladása során felmerült kérdések megoldására.

Az élet „nyereség“-rovatában

Időben élünk, s az idő általunk létezik, legalábbis olyan értelemben, hogy ember nélkül nincs *társadalmi idő*: bármely emberi történelem első

feltétele az emberek léte — állapítja meg Marx —, ami pedig e lét módozatait illeti, népességi szempontból jellemző rá, hogy „minden külön történelmi termelési módnak megvan a maga külön, történelmileg érvényes népesedési törvénye“.

A civilizáció foka, a társadalmi-gazdasági struktúra és a népességi mutatószámok közötti összefüggéseket már régen igazolta a statisztika. E tekintetben külön figyelmet érdemel az átlagos életkor s annak alakulása. Hogy miért éppen ez a mutató? Mert, ahogy Jean Fourastié joggal írja: „az ember valamennyi problémája közül az életkor a legfontosabb, mert ahhoz, hogy ember légy, először is élned kell.“

Világjelenség, hogy a gazdasági és társadalmi-kulturális fejlődéssel az életkor növekedése párosul. Ez a növekedés hazai viszonylatban a következő volt az utóbbi évtizedekben:

1. TÁBLÁZAT*

Év	Átlagos életkor
1932	42,01
1956	63,17
1961	65,96
1964—1967	68,51

A számok száraz stílusában szólva: 1932-től 1956-ig 50 százalékkal emelkedett az átlagos életkor, s ez az emelkedés, kisebb mértékben, azóta is folytatódik. Időt, életet nyert egyén és társadalom, s ez a nyereség, az 1932-es adatokat véve alapul, közel huszonkét esztendő, csaknem tízezer nap. Más szóval: egyazon idő — 10 vagy 30 esztendő — leforgása alatt, változatlan lélekszámú lakossággal, az ország többet élt, összességében növekedett a közösség által megélt idő.

Ha nem is olyan nagy méretű, de nem kevésbé fontos a halálozások számának csökkenése a fiatalok és középkorúak csoportjaiban s ugyanazon szám erős növekedése az idős korúak csoportjaiban:

2. TÁBLÁZAT

Korcsoport év	Halálozások száma		Csökkenés (%)	Növekedés (%)
	1957	1969		
20—24	2672	1679	37,2	—
25—29	2809	1887	32,8	—
30—34	3125	2719	45,0	—
35—39	2649	3423	—	29,2
40—44	3726	4624	—	24,1
45—49	6199	5761	7,1	—
50—54	8759	5603	36,0	—
55—59	11475	12225	—	6,5
60—64	14955	17745	—	18,7
65—69	18542	23605	—	27,3
70—74	22770	26664	—	17,1
75—79	17914	25750	—	43,7
80—84	11131	22014	—	97,8
85—89	5027	11104	—	120,9
90—94	1606	2789	—	73,7
95—99	443	442	0,2	—
100 és azon felül	143	91	36,3	—

* A táblázatok adatai Románia Szocialista Köztársaság 1970. és 1971. évi Statisztikai Évkönyvében szerepelnek.

A vizsgált időszakban, két eset kivételével (35—39 és 40—44 évesek), a halálozások száma jelentősen csökkent a fiatalok és középkorúak csoportjaiban, ugyanakkor pedig megnövekedett az idősebbek korcsoportjainál, vagyis a halálozások időpontja általában e korcsoportok felé tolódott el.

Az utóbbi három-négy esztendő külön hozzájárulása a népesség nyereség-rovatához: a születések számának s ezzel a természetes szaporulatnak a növekedése, a korfa alapjának kiszélesedése.

Az általános javulás hátterében ott áll és hat a szélesedő egészségügyi hálózat, a korszerűbb orvosi ellátás, az anya- és csecsemővédelem, vagyis mindaz, amit az ország közvetlenül tett azért, hogy minél inkább csökkenjen a csecsemőhalandóság, több kórház és gyógyszer álljon a betegek rendelkezésére. És ott áll a háttérben az egész fejlődő nemzetgazdaság, a megsokszorozódott villamosenergia, a vegyipar és az építőipar, a gépgyártás és műszergyártás, a jobb élelmiszerellátás, az új, egészséges lakások százezerei — a lakosság életszínvonalának emelkedését célzó gazdaságpolitika eredményeinek összessége.

A korfa kérdőjelei — a mi gondjaink

A vizsgáladás teljessége és mindenekfölött a cselekvés felelőssége kötelezően írja elő az elemzést és a válasz keresését.

Kezdjük a korfa — tehát a népmozgalom — alapjánál. Azzal, hogy 1966 után, az akkor foganatosított gazdasági-társadalmi intézkedések és jogi rendszabályozások következtében megnövekedett a születések száma s ezáltal a természetes szaporulat. Meddig tartott ez az emelkedés?

3. TÁBLÁZAT

<i>Év</i>	<i>Élveszületés</i>	<i>Halálozás</i>	<i>Természetes szaporulat</i>
1966	273 678	157 445	116 233
1967	527 764	179 129	348 635
1968	526 091	188 509	337 582
1969	465 764	201 225	264 539

1000 lakosra

1966	14,3	8,2	6,1
1967	27,4	9,3	18,1
1968	26,7	9,6	17,1
1969	23,3	10,1	13,2
1970	21,1	9,5	11,6

Szembetűnő az 1967—68. évi fellendülés, de ott a figyelmeztető jel is: az 1969—1970. év adatai, az, hogy ezekben az években megtorpant a gólya. Ezer főre számítva, a csökkenés csaknem 23 százalék az élveszületéseknél. Megjegyzendő azonban, hogy két év még nem sorozat, s nem nyújt alapot körültekintőbb következtetés levonására, tendencia kimutatására.

Túl az országos átlagokon, vessünk pillantást az országos átlaghoz képest veszteséges megyékre:

	<i>Élveszületés</i>	<i>Haldózás</i>	<i>Természetes szaporulat</i>
	(1000 lakosra, 1969)		
<i>Országos átlag</i>	23,3	10,1	13,2
Arad	17,4	14,6	2,8
Krassó-Szörény	16,9	13,0	3,9
Temes	17,9	12,5	5,4
Bukarest város	16,7	9,1	7,6
Mehedintí	21,6	13,0	8,6
Dolj	19,4	10,4	9,0
Bihar	21,1	11,8	9,3
Teleorman	19,9	10,2	9,7
Fehér	21,5	11,4	10,1
Szilágy	22,9	11,4	11,5
Kolozs	21,4	9,7	11,7
Hunyad	22,1	10,2	11,9
Kovászna	23,6	11,2	12,4
Ilfov	22,9	10,5	12,4

Messze az országos átlag alatt maradt három megye: Arad, Krassó-Szörény és Temes, vagyis jórészt a Bánság, ami akaratlanul is felidézi a két világháború közt ezen a vidéken végzett felméréseket s azok hasonló adatait. Négy-öt évtizednyi időszak tartós jelenség, föltétlenül elégséges ok, hogy ismét erre a területre irányítsa a kutatók figyelmét.

Jóval kisebb a hiány a többi veszteséges megyében, s ezek szórtabban is jelentkeznek, bár némi csoportosulás itt is észlelhető: Mehedintí, Dolj, valamivel távolabb Ilfov és Teleorman, vagy Bihar, Szilágy és Kolozs, illetve Fehér és Hunyad megye. Kovászna már közel áll az országos átlaghoz, s ezzel a Maros, Hargita, Brassó övezethez, amely néhány tizeddel haladja meg azt. A természetes szaporulat magas mutatóinak fő területe Moldva, ahol minden megye az országos átlag fölött áll (Vaslui, Iași, Bákó, Botoșani 21,7—19,4 ezrelékes szaporulattal), úgyszintén Dobrudzsa (Konstanca és Tulcea), két-három pontnyi többlettel.

Az „igen“ és a folytatása

A korfa alapjánál felmerülő kérdések jó részére feljebb kerül válasz: a családalapítók főbb korcsoportjainál s azokon felül.

Száznegyvenezer „igen“ hangzott el 1969-ben a néptanácsok házasságkötő termében, ennyi pár fogott fészekrakáshoz. Nagy szám, csak hogy már itt, az „igen“ pillanatában is adódik néhány kérdés.

Egyik maga a házasságkötések száma.

Az idevonatkozó statisztika 1940-től megszakad, s az első adatok 1946-ból valók. Ez az év kivételes: a harcterekről hazakerülő férfiak közül sokan házasodtak, gyakran néhány éves késést pótolva, ami viszont megérettette hatását a következő évben, amikor hirtelen csökkenés állt be. Sokkal inkább alkalmas kiindulópont 1947: innen kezdve már kevesebb és kisebb az ingadozás, jobban körvonalazódik a jelenség irányzata. A házasságkötések száma fokozatosan emelkedik, s 1954-től öt éven át kétszáz ezer fölött vagy ahhoz egészen közel jár, és 1958-ban tetőz 211 062-

vel. Következik egy lassú, majd gyorsuló csökkenés. 1969-ben már csak 140 011 házasságot jegyeztek be, ami alig több, mint 1940-ben, amikor az ország lakossága jó négy millióval volt kevesebb. Az 1958-tól 1969-ig kirajzolódó görbe 100 százaléktól 66,3 százalékig vezet; az esés kerekén egyharmad (lásd az 5. táblázatot), és ezer lakosra számítva is jelentős. Az, hogy tavaly az ezer lakosra jutó házasságok száma kéttizednyit emelkedett (1969: 7,0—7,2), talán első jele egy esetleg most kezdődő felívelésnek, ez a feltevés azonban még nagyon rászorul a következő évek igazolására. Addig is marad az utóbbi 12—13 esztendő viszonylag kevés házassága, s ennek velejárói közt föltétlenül ott szerepel a kevesebb gyermek is.

5. TÁBLÁZAT

Év	Házasságok száma	Házasságok, %-ban (1958-hoz viszonyítva*)	Fiatalok részaránya a házasságkötésekben (%)			
			25 éven aluli		20 éven aluli	
			a férj	a feleség	a férj	a feleség
1957	203 930	96,6	46,9	71,0	6,2	32,2
1958	211 062	100,0	47,8	71,8	6,3	32,9
1959	194 731	92,3	48,3	72,5	6,0	33,1
1960	197 654	93,6	49,2	71,8	5,8	33,2
1961	180 465	85,6	49,0	71,1	5,6	34,3
1962	184 676	87,5	47,8	70,6	5,6	35,7
1963	174 931	82,9	45,9	70,4	5,6	37,2
1964	169 520	80,3	45,6	71,1	5,2	37,8
1965	164 229	77,8	44,1	70,5	5,6	39,7
1966	171 243	81,1	45,4	72,0	5,5	41,2
1967	154 105	73,0	48,0	75,5	6,1	44,4
1968	146 988	69,6	50,0	78,0	6,9	46,0
1969	140 011	66,3	52,0	79,9	6,4	44,0

* *Viszonyítási évnél 1958-at vettük, amikor a házasságok száma legmagasabb volt az utóbbi két évtizedes időszakban, kiindulási pont pedig 1957, amióta a statisztika nyomon követi a házasságokat a férj, illetve a feleség kora szerint.*

Statisztika nélkül is köztudomású, hogy a házasodók túlnyomó többsége fiatal, és hogy a férj rendszerint néhány évvel idősebb, mint a feleség. Érdekes viszont az, hogy a vizsgált időszakban száz újdonsült házasság közül egyre több a 25 és főleg a 20 éven aluli fiatal. A 25 éven aluliaknál ez a növekedés 5,1—8,9 százalék (férfi, illetve nő), a 20 éven aluliaknál viszont 11,8 százalék, vagyis a kezdő évhez képest egyharmad. Jellemző, hogy ez az utóbbi, erős növekedés csak a nőkre vonatkozik. Végeredményben ma a férjhez menő lányok zöme — nagyjából minden második — még „tizenéves“, és a nősülő férfiak közt is egyre több a 25 évnél fiatalabb.

A jelenség nem elszigetelt. G. W. Roberts kiszámította, hogy a második világháború után Európában a házasságra lépők kora általában csökkent: férfiaknál átlag másfél—két és fél, nőknél két és fél—három és fél évvel.

Kiegészítésként hadd álljon itt néhány adat — temesvári főiskolások válaszaiból összegezve — arra vonatkozólag, hogy ki mikor szeretne házasodni, illetve férjhez menni:

	A főiskola be- fejezése		Hány éves korban?			Mindegy
	előtt	után	25. év betöltése		30. év után	
			előtt	után		
Fiúk	14,0	86,0	21,4	61,6	5,6	11,4
Lányok	26,7	73,3	65,8	19,8	1,0	13,4

Leonid Smolschi — Farkas Vera: „Despre unele criterii ale studenților în alcătuirea viitoarei lor familii“ — a temesvári egyetem 1971. áprilisi tudományos ülészakán előterjesztett dolgozat.

A vélemény még nem tett, s amikor tényleg dönteni kell, sokat változhat az addig hangoztatott álláspont. Több mint ezer, harmadéves egyetemista válasza azért mégis sokat mond, a nemek szerinti csoportosítás eredménye pedig egyezik a valóságos helyzet statisztikájából adódó megállapítással, miszerint a házasságkötés időpontjának előbbre helyezésében a lányok a kezdeményezés.

Amennyire indokolatlan lenne kizárólag a fiatalon házasodók rovására írni a válaszokat, éppúgy tévedés forrása lehet a kérdés elhanyagolása. Nem vitás, hogy a mai fiatalok gyorsabban érnek (főleg biológiailag), de az is igaz, hogy — különösen „tizenéves“ korban — nagyobb az eshetőség hirtelen döntések hozatalára, kiváltképp a szív dolgaiban. Így van ez rendjén, s a kivétel már-már meggondolkoztató lehet. De innen eredhet sokszor az utólagos, válásig menő igazítás is. És akkor kit illessen a szemrehányás, kit vonjon felelősségre a közvetlen szenvedő fél (s egyben „tettes“) — a két fiatal —, és kit hibáztasson a közösség egésze? A biológiai felgyorsulást, s az azt előidéző tényezők összességét? A gondoskodással, figyelmeztetéssel adós szülőket és a közösséget? A dinamikus gazdaságot, a gyors városiasodást, amely fiatalok százezreinek nyit tanulási, érvényesülési — és önállósulási — lehetőséget, s mindezt az esetek nagy hányadában a szülőfalutól, a szülői háztól távol? Vagy pedig vonja kérdőre önmagát, amiért fiatal fővel, meggondolatlanul döntött? Csöppet sem egyszerű a helyzet, és csak bonyolódik azzal, ha elismerjük mindegyik és még jó néhány más, az említetteket kiegészítő kérdés jogosságát.

Persze, amint azt előljáróban is jeleztük, ez a vázlatos elemzés egy rendkívül bonyolult kérdés egyetlen részére világít rá, pusztán statisztikai adatok alapján, ami ezen a területen csak első lépés lehet a valóságos okok feltárása felé; ez már a jelenségek mélyére hatoló, sokoldalú kutatás feladata.

Népmozgalom és idő

Sok minden uralja századunk második felét. Atomenergia, magfizika, rakétatechnika, űrrepülés, számítógépek, kibernetika, molekuláris genetika és még folytathatnánk a felsorolást. De bármint alakulna is a lista, ajánlatos felírni az órát is, hiszen a mainál nagyobb becsnek soha sem örvendett. A megbecsülés oka? Az, hogy a munka termelékenységének minden emelkedése növeli az óra, a perc értékét. Az, hogy a termelés társadalmi

jellegének hangsúlyozódása fokozza a beütemezés, egybehangolás, időzí-
tés igényét s ezzel az időbeni illeszkedés szükségességét. Az, hogy a társa-
dalmi lét egészének növekvő racionalizálása egyre szigorúbb követelmé-
nyeket szab meg az időfelhasználás tekintetében is. Mindez fokozottan
érvényes a socialista társadalomra, amelynek gazdálkodása — ahogy
Marx írta — lényegében időgazdálkodás.

Az ember mint egyén vagy közösség és a társadalmi idő összetarto-
zásából természetszerűleg adódik az idő szerepe és fontossága a népességi
kérdésekben, jelenségekben és folyamatokban.

Először is, az ember már születésekor, a társadalmi, termelési viszo-
nyokkal együtt készen kapja, örökli az addig kialakult időviszonyokat s
életének időbeni kereteit, meghatározottságait. Történelmileg kialakult és
eleve megszabott az az időmennyiség, amely rendelkezésére áll mint az
adott fejlettségi fokon várható élettartam. A XVIII. századbeli Francia-
ország újszülöttei számára ez a keret statisztikai átlagban 25 esztendő
jelentett, ma pedig csaknem háromszor annyit; hazánkban ez az időalap
jelenleg 68 év. Nyilván, statisztikai átlag, de éppen azért nagyon is szigo-
rúan érvényesül, és minden további növelése a gazdasági és politikai, tár-
sadalmi, egészségügyi és általános kulturális haladás függvénye.

Adott, eleve meghatározott az „örökölt“ idő beosztása is. Minden
egyén s nemzedék beleszületik az időviszonyokba, amelyek kötelezően ír-
ják elő számára, mit tesz élete első 18—20 vagy 25 évében — a képzés és
a katonaság időszakában —, hány évet tölt majd a munka mezején, hány
éves korban mehet nyugdíjba. Előre „tudja“ róla a statisztika, hogy kb.
hány éves korban nősül vagy meggy férjhez, hány éves korában születik
az első gyermeke s milyen valószínűséggel, hány éves korában születik
esetleg a többi, átlagosan hány évet fog eltölteni házaselet keretében. Per-
sze, mindez konkrétan csak részben kötelező, de azért nagyon valószínű
egyedenként is, és nélkülözhetetlen számítási alap az irányítás, a társada-
lom és az egyén számára. A 25 éves mérnöknek tudnia kell, hogy a ren-
delkezésére álló, nagyjából huszonöt ezer nappól kilencezer már vissza-
vonhatatlanul eltelt, és hogy további 25 év múltán a maradék időalapja
mintegy hétezer nap, s az esetleges eltérés előjele egyaránt lehet plusz
és mínusz.

És „beosztja“ a társadalom szinte valamennyi nap 24 óráját, nemcsak
a munka- s egyéb kötelezettségek folytán, hanem a legszabadabb napokon
is, amikor szintén közösségi keretekben folyik az élet, és kikerülhetetlen
az illeszkedés mások időbeosztásához, kezdve a családtagoktól a mozi óra-
rendjéig.

Az idő tehát alapvető demográfiai kérdés is. A demográfiai akció egyik
fontos iránya a társadalom s az egyén történelmileg adott időkereteinek
extenzív vagy intenzív bővítése s az időviszonyok javítása, ésszerűsítése.
Viszonylag kevés szó esik azonban arról, milyen szerepet tölt be az idő
a család, a szülők s a gyermekek életében, ez utóbbiak számára milyen
következményekkel jár a szülők ideje, napi időmérlege.

Senki sem vitatja a szabad idő szerepét a családi élet kibontakozásá-
ban, harmonikus fejlődésében. Meggondolkoztató viszont az, hogy a sza-
bad idő mily kis mértékben „teljesíti“ ezt a funkcióját ma, amikor a fér-
fiéhez képest a dolgozó nő szabad ideje még csak 40—50 százaléknyi, s ez
is a hét legtöbb napján 15—20 perces szakaszokra forgácsolódik. Így aztán

a közösen tölthető szabad idő az egésznek csak töredéke, s a kutatásokra vár — nagyon is „időszerű“ feladatként — annak megvizsgálása, hogy az időmérleg családon belüli kiegyensúlyozatlansága milyen lelki, társadalmi következményekkel jár, hány esetben játszik közre a családi élet megrendítésében, egészen a válásig, megzavarva szülők és gyermekek további, illetve alig megkezdett életútját.

Az időmérleg és a gyermek — szintén kevéssé vizsgált — viszonyát illetőleg: hazai és külföldi felmérésekből kitűnik, hogy a gyermeke gondozására és nevelésére fordított idő napi átlagban a férfiaknál fél óránál kevesebb, dolgozó nőknél pedig nem sokkal haladja meg az egy órát. Igaz, hogy a gyermek ezen kívül is szülei közelében tartózkodik még néhány órát, de akkor már nem a foglalkozás tárgya, hanem csak egyszerűen „ott van“ anélkül, hogy különösebben törődne vele, esetleg zavar is a jelenléte, és csak mellékesen, járulékosan részesül mindabból, amit a szülők közelsége neki nyújthat.

„Kevés az idő“ — hallani minduntalan. A magyarázat lehet igaz, de semmiképpen sem pótolja a gyermeknek szánt perceket, holott ez az idő a nemzedékek közti kapcsok egyike, fontossága felbecsülhetetlen a nevelésben, abban, hogy milyen lesz a népesség utánpótlása — engedjék meg a szó: minősége —, végső fokon abban, hogy mennyire zökkenőmentes a nemzedékek annyit vitatott váltása.

Századforduló küszöbén

Egész emberöltő választ még el attól az évtől, amellyel lezárul egy páratlanul mozgalmas, forradalmi változásokban rendkívül gazdag század. És éppen mert korszakot avatott, utolsó esztendejére a folytatást kereső szemmel tekint a világ. Ezt tükrözi a Galtung-jelentés, vagy a hozzá hasonló, a holnap berkeit cserkésző kutatások légiója, a VII. szociológiai világkongresszus egész tematikája, a külön tudományá nőtt jövőkutatás.

Fokozott mértékben hat ez a szemlélet a szocialista társadalomban, amely lényegénél fogva a holnap kezdete, ahol a történelmi folyamat tudatos alanya a nép, ahol a jövőt fürkésző tekintet a marxizmus megbízható iránytűje szerint igazodik. „A népnek tudatosan kell cselekednie a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megteremtésének folyamatában felmerülő összes kérdések megoldása céljából, tudatosan kell megteremtenie jövőjét“ — mondotta Nicolae Ceaușescu elvtárs az ideológia, valamint a politikai és kulturális-nevelő tevékenység terén dolgozó pártaktív munkatanácskozásán.

A célkitűzés — a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom felépítése — hosszabb, néhány ötéves tervet magába foglaló időszakra vonatkozik, elérése pedig fokozottan írja elő a távlati gondolkodást.

Ezt a szempontot juttatja érvényre pártunk Központi Bizottságának ez év májusi plénuma, amely határozatot hozott a század végéig terjedő gazdasági előrelépés kidolgozására, mely feladat végrehajtására központi párt- és állami bizottság alakult.

Ugyanezt a célt szolgálja az idén júniusban létesített Országos Demográfiai Bizottság, amelynek rendeltetése tanulmányozni a lakosság alakulását, struktúráját, a népesség és a népmozgalom többi kérdését, javaslatokat tenni az Államtanácsnak a demográfiai politikával kapcsolatban.

A népszerű mutatók és alakulásuk vizsgálatán túl, a bizottság hatáskörébe tartozik tanulmányozni a szakmai, társadalmi és területi mobilitás, az urbanizáció, a terület- és helységeirendezés kérdéseit, a gazdasági és társadalmi folyamatok demográfiai vonatkozásait. Tevékenységének fontos területe a távlati felmérés, demográfiai előrejelzések kidolgozása, számolva az e területen várható változások kihatásaival az oktatásra, a munkaerő képzésére, teljes és ésszerű felhasználására, a fogyasztási javak termelésére, a közszállításra s a lakosság életszínvonalának emelésével összefüggő más kérdésekre.

Elősegíteni a tudományos megismerést és szolgálni az így megalapozott politikai, gazdasági és társadalmi akciót — ez a feladat hárul az újonnan létesült szervre, amelynek fontos szerep jut a különböző gazdasági-társadalmi területek és folyamatok tudatos és egységes vezetése magasabb formáinak rendszerében.

A gyors ütemű gazdasági fejlődés nagy átalakulásokat idéz elő az ország életében, jelentős mértékben kihat a népesség szerkezetére, a népmozgalomra.

Az ötéves terv folyamán újabb egymillióval növekszik az alkalmazottak száma. A mezőgazdaságon kívül dolgozók részaránya 1975-ben eléri a 60, 1990-ben pedig a 80 százalékot; a foglalkozás szerinti s egyben a társadalmi struktúra alapvetően módosul. Tovább tart a kevésbé fejlett vidékek felzárkózása és a népességi mutatók innen adódó, területi kiegyensúlyozódása. A jelenlegi ötéves terv végére 1800 lejre emelkedik az átlagfizetés, jelentősen növekszik a szövetkezeti földművesek jövedelme, a nyugdíj és a gyermekpótlék. 1975-ig nagyjából 2,5 millió személy költözik új lakásokba, két és félszer több gyermeknek biztosítanak helyet a napközi otthonokban. A következő 15—20 évben 250—300 új város jelenik meg az ország térképén, 1980-ban 22,4 millió, 1990-ben pedig körülbelül 24 millió lesz az ország lakossága.

Ilyen értelemben megemlítenő a Román Kommunista Párt KB Végrehajtó Bizottsága és a Minisztertanács augusztus hatodikán hozott határozata, amely — mondhatni — döntő jelentőségű a családvédelmi intézkedések sorában. Azzal, hogy mind a városban, mind a falun lakó jogosultak számára jelentősen növelték a családi pótlék összegét, hogy fölemelték azt a fizetési szintet, amely után gyermeksegély jár, és kiterjesztették a jogosultságot újabb társadalmi kategóriákra (tényleges katonák, falun lakó IOVR-nyugdíjasok), a pótlékre jogosult gyermekek száma az eddigi 3,1 millióhoz képest 470 ezerrel gyarapszik. A családi pótlékre szánt alapok összege ily módon az 1971—1975 közötti időszakban összesen 31 milliárd lejt jelent; eszerint míg 1970-ben 4,3 milliárd lejt folyósítottak családi pótlékre, addig 1972-ben 6,3 milliárd lejt költünk ilyen célokra. Megjegyzendő, hogy amiként Nicolae Ceaușescu elvtárs jelezte, ezek az intézkedések csupán részét alkotják a további anya- és gyermekvédelmi juttatások, megoldások sorozatának.

Távlati kérdések, többnyire csaknem két évtizedre szólnak. Az ország életében cselekvő részt vállaló demográfia, a népességi politika szemszögéből azonban ez a távlat nagyon is sürgős feladatokat, rövid határidőket jelent. Az 1990-ben érettségizők születését holnapra jelzi a naptár, s a körülöttünk totyogó, egy-két éves leánykák közül kb. minden második már férjnél lesz akkor.

És köztünk élnek a mai s a holnap i öregek, a hatvanon s hetvenen felüliek, akiknek aránya mindinkább növekszik a lakosság összetételében, az ország életében. A demográfiai öregedés egyre kevésbé távlati jelenség, a vele kapcsolatos kérdések tanulmányozása és megoldása csak akkor tölthet halasztást, ha a számításból kimaradnak a *mai* öregek, márpedig éppen az ő esetükben nem lehet szó halasztásról: hetvenéves korban s azon felül érthető módon hangsúlyozódik a jelen, a ma elsődlegessége s az iránta való érdeklődés.

A gyorsuló ütemű urbanizálódás demográfiai kihatásai általában ismeretesekek, s ezek eleve megszabják a tennivalókat is, amelyeknek lényege: a változó feltételek közt elérni a népességi mutatók pozitív alakulását.

A család s azon belül az anya időmérlege: a kiegyensúlyozás nem történhet máról holnapra, de éppen ezért sürgős a hatékony akció mielőbbi, széles kibontakoztatása, ami csak egyik összetevője a család megerősítését célzó intézkedéseknek.

Demográfiai változások és nemzetiségek — ezen a területen is törlesztésre vár a kutatás számos tartozása. Magyarok, németek, szerbek és más nemzetiségűek szerves beilleszkedése az ország népességének pozitív, mennyiségi és szerkezeti alakulásába, a helyenként kísértő egyke elleni harc fokozott időszerűsége — íme, a legsürgetőbb kérdések és feladatok. Hazafias kötelezettségünk hozzájárulni e kérdések vizsgálatához, illő részt vállalni a távlati terv kivitelezéséből, amely románok, magyarok, németek, szerbek s más nemzetiségűek, az ország egész népének felvirágzását tűzte ki célul.

Tudatosan építeni a holnapot, jól gazdálkodni anyaggal, termőfölddel, energiákkal, tudással, idővel — erre tanít s szólít a párt. Jól gazdálkodni az *emberrel, egyén és közösség életével*, számolva a mai lehetőségekkel és a szocialista haza fejlődésének holnap i kereteivel, igényeivel: erre serkent a párt kidolgozta nagy program, amely minden tételében maradéktalanul az egész népé, s ez megvalósulásának is legfőbb kezessége.

Székely Dániel linometszete